

ГОД. XVI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 33.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издави за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о даву сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

О ЕТИКЕЦИЈИ.

Ко познаје свет, знаће, да би друштвени саобраћај био немогућан без етикеције. У извесном смислу она је полиција учтивости, против које се без опасности не сме одупирати. Али као што се ми никада и ни у које доба незадовољавамо с оним, што је просто и природно, тако бива да се и о етикецији води рачун. Ко ужива у томе, што изучава људске лудорије и слабости, треба само да уђе у царство етикеције и да своје жеље по вољи задовољи.

Ваља само завршити у велики арсенал обичајне и културне историје, па да се одмах наиђе на одличне примере етикеције. Они служе, као и све, што је човечији ум измислио и створио, за карактеристику народа.

Ево неколико примера.

Ако се сретну на колима два отмена Кинеза, онда обичај захтева, да обојица свиђу и да се један другоме поклоне. Друга кола морају чекати, док се не сврши ово чудновато поздрављање. Овако мора да буде, па ма колико се пута дневно сретали. У Европи је само руски цар Павле I. тражио да сваки, који се вози у колима, па га сретне, свиђе с кола и поклони му се.

Озбиљни, меланхолични Шпањолци имају у своме кодексу етикеције врло смешне наредбе, које показују, да је живот у Шпањолској окаменио се у прастаре форме, које се не напуштају ни у тренуцима опасности.

О томе причају ово: Краљ Филип III. прегледао је неког хладног дана депеше у својој соби за рад. Како

беше јака зима, крај њега беху метнули мангал са угљем. Топлота, што је отуд долазила, беше га свег ознојила. Краљ је трпио врућину, али се није жалио. Његову невесљу опази маркиз Побан, али се не усуди да му помогне, јер по правилима етикеције њему не беше допуштено уклонити мангал. Он намисли да зове у помоћ херцега Албу, краљевог коморника. Случајно је Алба тога дана био далеко од престонице. Морали су га тек тражити и кад га нађоше, он изјави, да то не спада у „делокруг његове власти“ и да је за то надлежан херцег Узда. Кад овај на послетку дође у двор да изда потребне заповести, Филип III. се беше готово већ угушио од врућине.

Строго пажење на церемонијалне прописе често пута је довело до озбиљних заплета. Тако је бегство Лудвика XVI. и Марије Антоанете осујећено само с тога, што је нека дворска дама тврдила да по правилима етикеције мора пратити краљицу. Једном приликом Марија Антоанета морала је читаво по сата вепсти, кад је изашла из купатила, јер се ниједна од присутних госпођа није усудила, да јој дода кошуљу, а *dame d'atour* у то доба не беше ту!

Једва се може веровати, да су међу духовитим народом француским поникли најлуђи етикетни обичаји. Али кад се проучи суштина *ancien régime*-а, која се огледала у глорификовању краљевства, милошћу божјом даног, и сталешка разлика, биће сасвим јасно, како је Француска могла постати тако плодно земљиште за цветање етикеције.

У најособеније чудноватости етикеције на француском двору спадају церемоније, које су вршене при женидби краљевских принчева. Сви су ови обичаји свадбени тако тугаљиве *природе*, да би било непристојно спомињати их. Чак Лудвик

XIV, чија се двор није никако могао похвалити великом моралношћу, беше забрањено неударим принцезама, да присуствују овим церемонијама. По прописима ове етикеције венчали су се Лудвик XVI. и Марија Антоанета. (Свршиће се.)

Л И С Т И К И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Циганин.“ Позоришна игра у 3 чина, с певањем и играњем, од Е. Сиглигетије, посрбио Јустин Милан Шимић, за позорницу удесио А. Хаџић, музика од А. Милчинског.)

У недељу 1. децембра о. г. гледали смо на позорници нашој старог доброг знања нашег: „Циганина.“ Приказ тога позоришног дела испуни нас увек весељем, јер у нашем Лукићу имамо циганина, коме ћеш заман тражити пара на широко и на далеко. О његовом циганину може се рећи, да га је добро прокувао, испекао, па тек онда изрекао. Тим оригиналним створом својим занео је г. Лукић и овом приликом публику, која је с њиме заједно осећала радост и жалост, тугу и очај старог чергара, па се смејала и плакала г. Марковићка (Ружица), која је све сентименталне и драматске делове своје улоге извела на потпуно задовољство публике. Само бисмо јој световали, да не брза тако јако у свом говору, јер јој то јако смета, да развије већу снагу у моментима, који захтевају право драматског израза. Г. Васиљевић (Ђорђе) био је достојан син свога оца. Г. Ј. Добриновићка одиграла је Ракилу познатом виртуозношћу својом, којом она изводи сваку улогу своју, а нарочито типове из нашега народног живота. Г. Марковић ваљало би да се одучи од патетичног говора, који као да у њега замењује гласе правих осећаја, који од срца долазе а у срце улазе. Г. Жикић (Краткић) показао је дара за приказивање старачких улога. И глас и начин говора упућују га на то. Г. Спасић (Градић) у малој улози успео је лепо. И њему бисмо световали, да не говори увек пуним љстима. Г. Бакаловић био је прави спахински пандур, кад тера људе и жене на роботу. Мање му је пошла за руком љубавна работа. Г. Т. Лукићка, г. С. Бакаловићка, г. С. Миљковићка, старе знанице наше са позорнице, а и новајлије: г. Ј. Весићева и Т. Ловренчићева потпуно су одговориле својим малим задатцима. Похвала заслужују и дру-

ги, који су у мањим својим улогама много допринели томе, да су скупне сцене ишле добро.

Особиту похвалу заслужује и војничка музика петроварадинске пешачке пуковније, која у нашем позоришту увек најлепше, све по избор комаде свира, а песме прати тако прецизно, да ти је милина слушати свирку њихову. Уз таку свирку даје се лако и лепо певати. —н.

(Франтишек Ондричек.) Франтишек Ондричек, који данас даје концерат у нашем позоришту, родио се у Прагу 1859. године. Прву наставу добио је од свога оца, вештог музичара.

По савету неких пријатеља музике послао је Ондричека отац му 1873 на *прашку конзерваторију*, и он је тај завод свршио 1876 као узорит питомца.

Године 1878 отишао је на *паришку конзерваторију*, где је већ друге године добио *прву награду француске академије*.

Год. 1880 оде у Лондон, те је отуд предузео своје прво путовање ради концертовања. То концертовање постаде за њега правим тријумфом.

Његово феноменално свирање изазвало је свуда највеће дивљење. Први музички критичари, као: др. Ханслик, Спајда, Калбек итд., назвали су га највећим гудачем међу живима.

Ондричек је од тога времена путовао кроз целу Европу и свирао је на многим дворовима. Труди његове краше многи одлични ордени.

Лондонска филхармонија именувала га је недавно својим почасним чланом.

Најзнаменитији музички критичари изрекли су, да је Ондричек данас први гудач између свију млађих уметника на виолини. Он је свакако најкласичнији свирач, одличан и дичан уметник, који је савладао и све техничке тешкоће. Када само превуче гудалом преко жица, одмах те понесе собом и занесе. Сваки гласак, који измамљује из своје виолине, заноси те љупкошћу, милином, јаћином, једином и топлином својом. Свирка му је проста, лепа, пуна чара и миља, пуна снаге и израза. Егеда му пева, плаче, како му је кад воља.

Све те особине прибавиле су му у свету лепо, светло име: „Гудач над гудачима.“

По гласу, који је Ондричек стекао у целом музичком свету, имаћемо дакле и ми у нашем позоришту данас ретког уметничког уживања.

Хвала великом уметнику и Словену Ондричку, који на своме путу у Београд и Софију није хтео да обиђе Нови Сад, ту „Атину српску“, као што рече. Свирком својом он ће и нас, као и многе друге, пренети у свет небеских хармонија и задобиће и наше симпатије, као што је задобио симпатије и у осталих словенских и других народа, који цене музичку уметност и који не питају: ко се како крсти, већ како му на виолини зборе прсти!

П О З О Р И Ш Т Е.

(„Преступ и казна“ на француској позорници.) Позориште „Odéon“ у Паризу даје већ од дужег времена интересантан комад: „Преступ и казна“, који је израђен по роману истога имена од Ф. Достојевскога. Прерађивачи су два позната француска књижевника, два дубока познаваоца позорнице и француског језика: *Хиг Ле Ру* и *Пол Жилист*. Кад је комад први пут даван, примљен је с великим допадањем и одобравањем, те су љубитељи руске књижевности, којих у Паризу има доста, добили још већег маха за превађање руске литературе.

Том приликом написао је чувени хроничар париски *Ханри Фукије*, потомак великог револуционара Фукија Тенвиља, врло занимљиву студију у „Figaro“, под насловом „L'ame russe“, у којој се брани од те мономаније, која је наступила у Француској у последње доба са руском књижевношћу. Љубав према руским романима прешла је код њих готово у страст, тако, да Фукије, готово из пакости, напада на то, велећи, да баш нема Бог зна шта новог у излагању људске душе и карактера код руских романсијера, наводећи као у доказ томе поједина места из дела француских писаца.

Чудна појава! Француска, која има готово најбогатију модерну књижевност, мора да се брани и заире од литературе много млађе но што је француска, али која својом сигурном и здравом садашњошћу очекује још сјајнију будућност, која јој је већ данас осигурана.

(Шекспир — луд.) После књиге неког спекулативног Американца, који је доказивао, да је лорд Бакон аутор више драмских комада, које је Шекспир издао под својим именом, најинтересантнија је без сумње књижица неког Ф. Низбета, који хоће опет да докаже да је Шекспир умрло луд.

Своја разлагања оснива Низбет на необичном

сиромаштву у Шекспировој породици, а осим тога и Шекспиров тестаменат показује оскудицу потпуно здраве свести. Тестаменат је написан нечитким рукописом, и према томе Низбет тврди, да је велики енглески песник у последњим данима свога живота патио од парализе. Низбет даље прича, да је Шекспиров једини син умрло у дванаестој години, а његова два унука умрла су у делиријуму и једна унука од парализе.

Да је Шекспир свршио у лудилу, вели Низбет, може доказати и то, што је увек могуће неко извесно сродство између ђенија и лудила. О том разлагању низбетовом могло би се рећи, да је баш истина, што наша пословица тако лепо каује: „Беспослен поп и јариће крсти.“

(Нерон.) Данези изнео је у париском хи-подрому комад „Нерон“. Трошкови око те представе изнели су на по милиона форината. Глумаца и глумица, музиканата, штатиста, на којима и пешице, који су представљали гладијаторе, војнике, хришћане и незнабошце, било је на 1000 људи, а међу њима и 60 талијанских балетних играчица. Дело то има три чина. У првом се представља тријумф Неронов и свечаности са играма. У другом је удешен римски цирк. У арени, после гладијаторских бојева, јављају се хришћани, који су осуђени, да их растргну дивљи зверови. За овај чин било је доведено 16 лавова. Око арене биле су постављене гвоздене решетке ради безбедности публике. Кад су лавови изишли, из својих подземних јаруга у арену, средством оптичких обмана изгледало је, као да они у самој ствари растрзавају намењене им жртве. Ма да је достигнуће потпуне илудзије скопчано било са великим тешкоћама, ипак их је Данези савладао помоћу уметничких специјалиста и вањаних техничара. У трећем је чину приказан пожар Рима и знаменита смрт Неронова. За ову грандиозну представу била је прибављена још и музика Лало-а, познатог творца „Roi d' Us“-а.

С И Т Н И Ц Е.

(Мајка то боље зна). Нека старица уђе у католичку цркву и клекнувши пред кип матере божје, мољаше се гласно:

— Света Богородице, даруј ми сваки дан хлеба, меса, салате и бар по две деци вина!

— Држим, да ће ти и једно деци бити довољно, — рече јој иза кипа сакривени попа.

Баги се учини, да то мали Христос говори, што га Богородица држи у наручју, на викну љутито:

— Ти ћути, а пусти твоју мајку нека она говори... Она боље зна, шта треба старим женама.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 10. ДЕЦЕМБРА 1891.

КОНЦЕРТ

Г. ФРАНТИШКА ОНДРИЧЕКА

Ц. И КР. КОМОРСКОГ ВИРТУОЗА

УЗ ПРИЈАТЕЉСКО СУДЕЛОВАЊЕ

ГОСПОЂЕ АНЕ ОНДРИЧЕКОВЕ.

РАСПОРЕД.

I. Д Е О:

1. Концерт. Ор. 64.	ГОСП. ОНДРИЧЕК.	Мендлсон
2. Песме	ГОСПОЉА ОНДРИЧЕКОВА.	
3. а) Cavatine		Раф
б) Polonaise	ГОСП. ОНДРИЧЕК.	Вјењавски

II. Д Е О:

4. а) Barcarola		Ондричек
б) Perpetuum mobile	ГОСП. ОНДРИЧЕК.	Рис
5. Арија о накиту из Фауста	ПЕВА ГОСПОЉА ОНДРИЧЕКОВА.	Гуно
6. а) Romance		Ондричек
б) La streghe (Hexentanz)	ГОСП. ОНДРИЧЕК.	Паганини

Пратњу на гласовиру примно је на себе г. Ф. Петрик.

Седишта могу се добити у напред у књижари Браће М. Поповића, о дану концерта у позоришној писарници и у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 1/28 А СВРШЕТАК ОКО 10 САХАТА.